

‘PRIETPRAAT’ Pecha Kucha’s in het literatuuronderwijs

Vaak schrijven leerlingen een verslag als ze een boek hebben gelezen, soms houden ze er een spreekbeurt over. Op het Vlietlandcollege in Leiden maken leerlingen in havo 4 sinds vorig jaar gebruik van Pecha Kucha’s. In dit artikel beschrijft Roland de Bonth zijn ervaringen met deze uitdagende presentatievorm, die zowel bij Nederlands als bij de moderne vreemde talen een interessante bijdrage kan leveren aan het literatuuronderwijs én aan het spreekvaardigheidsonderwijs.

ROLAND DE BONTH

De naam Pecha Kucha¹ is afkomstig van een Japans woord dat vertaald wordt met ‘prietpraat’, ‘geroemoes’ of ‘blabla’. Het concept van de Pecha Kucha is in 2003 bedacht door twee in Tokyo werkende architecten, Astrid Klein en Mark Dytham. Een Pecha Kucha is een diavoorstelling van in totaal twintig afbeeldingen, die elk exact twintig seconden worden getoond. Intussen geeft een spreker daarbij een korte toelichting. Als een presentatie eenmaal is gestart, heeft de spreker geen enkele invloed meer op de dia’s: de mogelijkheid om ‘terug’ te gaan, ‘vooruit’ te klikken of te ‘pauzeren’ bestaat niet.

Verschriftelijking van het literatuuronderwijs

Sinds de invoering van de tweede fase benaderen leerlingen literaire werken niet alleen op structuuranalytische wijze, maar moeten zij ook nadenken over zichzelf als lezer. Op zich wordt dit laatste gezien als een positieve ontwikkeling. Een gevolg daarvan is wel dat er een ‘verschriftelijking’ van het literatuuronderwijs heeft plaatsgevonden. Hierdoor kan het gebeuren dat op sommige scholen in de bovenbouw nooit over een gelezen verhaal of boek wordt gesproken (Van der Wiel, 2007). De afgelopen jaren zijn er verschillende initiatieven ontwikkeld die elk op hun eigen wijze deze verschriftelijking doorbreken. Thea Tigchelaar (2007) bedacht een manier om

de pitch in te zetten in het literatuuronderwijs. Een pitch is een korte spreekbeurt over een literair werk waarbij ook het onderdeel argumenteren een belangrijke rol speelt. En de literaire mindmap die Martijn Koek (2010) introduceerde, biedt op grafische wijze een alternatief voor het boekverslag met de vaste set van doorgaans verhaalanalytische vragen.

De Pecha Kucha biedt eveneens een mogelijkheid om op creatieve wijze de verschriftelijking van literatuuronderwijs tegen te gaan. Daarnaast is het een bruikbare oefening in spreekvaardigheid waarbij leerlingen zich niet laten leiden door een geschreven tekst. Bovendien is de Pecha Kucha een visueel aantrekkelijke vorm van

boekpromotie. Een groot voordeel van de Pecha Kucha ten opzichte van gewone boekpresentaties is tot slot dat de tijdsduur van elke presentatie van tevoren tot op de seconde vaststaat, wat handig is bij het inplannen van deze spreekbeurten.

Eisen aan de Pecha Kucha

Bij het vak Nederlands was het voor leerlingen uit de bovenbouw van het Vlietlandcollege in Leiden vanzelfsprekend om na elk gelezen literair werk een boekverslag te schrijven of een boekbespreking te houden. Als alternatief voor deze verwerkingsopdrachten heb ik in het schooljaar 2013–2014 in twee havo 4-klassen de

De Pecha Kucha biedt een mogelijkheid om op creatieve wijze de verschriftelijking van literatuuronderwijs tegen te gaan. Daarnaast is het een bruikbare oefening in spreekvaardigheid

Pecha Kucha geïntroduceerd. Om leerlingen vertrouwd te maken met deze presentatievorm heb ik ter introductie eerst zelf een Pecha Kucha voorgedaan, over de roman *Kaas* van Willem Elsschot. Hoewel er volgens puristen niet aan het concept van twintig beelden van twintig seconden mag worden getornd – Pecha Kucha-avonden vangen niet voor niets vaak om 20.20 uur aan! – heb ik er toch voor gekozen slechts twaalf dia's te vertonen. Het aantal seconden dat een dia wordt vertoond heb ik wel ongemoeid gelaten. Elke presentatie duurt daarom exact vier minuten.

De overweging om te kiezen voor een geringer aantal dia's is voornamelijk praktisch van aard geweest. In de eerste plaats duurt elke Pecha Kucha dan twee minuten en veertig seconden minder lang. Om alle leerlingen van een gemiddelde klas van vijftientig tot dertig leerlingen aan het woord te laten bespaar je zo een lesuur. Een tweede reden om te kiezen voor twaalf dia's is dat dit aantal overeenkomt met de verschillende aspecten waaraan leerlingen bij het analyseren en bespreken van romans bij ons op school aandacht schenken. Het betreft de volgende punten:

1. Omslag / afbeelding van het boek – geef een korte introductie van het boek door het omslag te bespreken (schrijver, titel, uitgever, afbeelding).
2. Schrijver – vertel kort wat over (het leven en werk van) de schrijver.
3. Samenvatting – geef in een paar zinnen weer waar het boek over gaat.
4. Titelerklaring – verklaar de titel.
5. Ondertitel / motto / opdracht (alleen indien vermeld) – vermeld en/of verklaar ondertitel, motto, opdracht.
6. Personages – vertel kort iets over de hoofdper-so(n)en of een ander opvallend personage.
7. Tijd – geef kort aan in welke tijd het verhaal zich afspeelt; bespreek andere aspecten met betrekking tot het begrip tijd.

8. Ruimte – vertel kort iets over de ruimte in het verhaal.
9. Vertelsituatie en perspectief – geef aan bij wie het perspectief ligt, van welke vertelsituatie er sprake is en welk effect dat op jou als lezer heeft.
10. Opbouw – bespreek de opbouw van het boek (denk aan delen, hoofdstukken).
11. Thema / motieven – ga in op het centrale probleem van het boek en de motieven die daarbij een rol spelen.
12. Persoonlijke beoordeling – geef aan wat jij van het boek vond (waarom zou je het boek moeten lezen of waarom niet?).

Opdracht en uitvoering

Hoewel er speciale software bestaat om Pecha Kucha's te maken, heb ik zelf voor de leerlingen een speciale PowerPointpresentatie vervaardigd van twaalf dia's. Rechtsonder op elke dia heb ik een tijdsbalk² opgenomen die zich in twintig seconden vult, zodat de spreker kan zien hoeveel tijd er nog resteert. Na twintig seconden komt automatisch de volgende dia tevoorschijn. Een breedspakige leerling kan daarom niet straffeloos uitweiden over een bepaald aspect, maar wordt gedwongen de gevonden informatie kort en bondig weer te geven. Deze (lege) voorbeeldpresentatie heb ik beschikbaar gesteld via de elektronische leeromgeving van onze school. Leerlingen heb ik er nadrukkelijk op gewezen dat zij uitsluitend dit voorbeeld mochten gebruiken, omdat daarvan vaststaat dat de tijdsbalk werkt. Overigens zou een leerling in overleg met de docent ook kunnen opteren voor een presentatie zonder tijdsbalk, zoals op veel voorbeelden op YouTube het geval is. In een programma als PowerPoint is het een fluitje van een cent om de automatische diaovergang in te stellen op twintig seconden (tabblad 'Animaties' > 'Volgende dia' > 'Automatisch na'). Een eenvoudige manier om te differentiëren en een uitdaging te bieden aan meer ervaren sprekers.

Om het maken van oogcontact met het publiek te stimuleren, waren spiekbriefjes of spreekkaartjes uit den boze. Wat een leerling ongeveer gaat vertellen, moet in het hoofd zitten

Bij elke dia heb ik als titel een van de hierboven genoemde twaalf onderwerpen vermeld. De opdracht aan de leerlingen was om bij elk aspect een toepasselijke afbeelding (zonder tekst) te vinden, aan de hand waarvan iemand gedurende twintig seconden informatie over het betreffende onderwerp kan verstrekken. De plaatjes dienen slechts als illustratie, de gesproken tekst is het belangrijkste. Het is immers vooral een manier om spreekvaardigheid te oefenen dan wel te beoordelen. Met behulp van deze diavoorstelling moesten leerlingen zich grondig voorbereiden op de daadwerkelijke presentatie. Om het maken van oogcontact met het publiek te stimuleren, waren spiekbriefjes of spreekkaartjes uit den boze. Wat een leerling ongeveer gaat vertellen, moet in het hoofd zitten.

Omdat onze elektronische leeromgeving het inleveren van PowerPointbestanden niet ondersteunde, verzocht ik mijn leerlingen hun PowerPoint van tevoren naar mijn (school-)e-mailadres te sturen. Door de afbeeldingen zijn deze bestanden trouwens erg groot. De meeste leerlingen leverden presentaties tussen de twee en vijf MB aan, maar een bestandsgrootte van zeven MB was niet uitzonderlijk. Opsturen via Dropbox (<www.dropbox.com>), WeTransfer (<www.wetransfer.com>) of een USB-stick is dan een goed alternatief.

Om twee redenen liet ik de Pecha Kucha vooraf inleveren. Ten eerste biedt dit mij de gelegenheid te controleren of een leerling een bestand heeft ingediend met een werkende tijdsbalk. Bij het opmaken van de dia's brachten leerlingen soms veranderingen aan die van invloed waren op het functioneren van die tijdsbalk. Ten tweede kreeg ik zo de mogelijkheid de presentaties voor een les alvast klaar te zetten. Ik sloeg de ingeleverde bestanden op mijn computer op en maakte vervolgens een PowerPointbestand waarbij ik de afzonderlijke bestanden via een hyperlink toevoegde (tabblad 'Invoegen' > 'Bestaand bestand of webpagina'). Bij weer

te geven tekst vermeldde ik dan de naam van een leerling.

Tijdens de presentatie vulde ik – net als enkele leerlingen – een rubric in om een cijfer te kunnen toekennen. Na afloop van elke presentatie was er gelegenheid tot het stellen van vragen. Voor de docent ideaal om na te gaan of de leerling heeft begrepen wat hij heeft gezegd (en of de leerling het boek heeft gelezen), voor de spreker een kans om nog iets te zeggen over een bepaald onderdeel waaraan hij door gebrek aan tijd niet was toegekomen, en voor de toehoorders om vragen te stellen.

Aanbevelingen

Met tevredenheid kijk ik terug op de pilot met Pecha Kucha's in havo 4. Toch zou ik op basis van mijn ervaring de volgende wijzigingen aanbrengen en enige aanbevelingen willen doen. Laat per lesuur van vijftig minuten maximaal zes leerlingen hun Pecha Kucha houden. Hierdoor blijft er ruimschoots tijd over om vragen te stellen over en in te gaan op het gepresenteerde boek en om de presentatie zelf direct van feedback te voorzien.

Voor de meeste leerlingen bleek het geven van een samenvatting in één dia te lastig te zijn. Vooral hier lieten leerlingen zich – ondanks de tijdsbalk – verrassen door de overgang naar de volgende dia. Je zou voor de samenvatting een extra afbeelding kunnen inlassen. Aan de andere kant valt het ook te verdedigen om vast te houden aan één dia. Leerlingen leren zo het verhaal samen te ballen in een paar zinnen. Daarmee verminder je ook het risico dat er te veel informatie over de plot wordt weggegeven waardoor klasgenoten ervan weerhouden worden het boek te lezen.

Maak de leerlingen duidelijk dat ze op zoek gaan naar plaatjes die toepasselijk zijn én boeiend genoeg om twintig seconden naar te kijken. Een leerling die handig is in het zoeken naar afbeeldingen op internet, kan in principe binnen een kwartier – ik heb het met eigen

ogen gezien! – een Pecha Kucha maken. Origineel zijn die dan meestal niet. Gemakzuchtige leerlingen tikken op Google bijvoorbeeld de zoektermen ‘personages’ of ‘opbouw’ in en nemen dan het eerste of tweede plaatje dat Google Afbeeldingen als resultaat geeft. Het spreekt voor zich dat deze plaatjes vaak geen duidelijke relatie hebben met het gelezen boek.

Omdat de Nederlandse literatuur een dankbare inspiratiebron voor cineasten is, circuleren op internet tal van stills uit verfilmingen. Ik had hier niet bij stilgestaan toen ik de opdracht gaf, met als gevolg dat een Pecha Kucha over Herman Kochs *Het diner* bijna uitsluitend afbeeldingen uit de film bevatte. Niet fout, maar evenmin verrassend. Eigenlijk hoop je dat leerlingen op een creatieve manier omgaan met het selecteren van afbeeldingen. Een leerling die zijn Pecha Kucha hield over Charles den Tex' *Cel* had dat wel goed begrepen. Op de dia ‘Ruimte’ liet hij een tekening zien met daarop een buitenaards gedrocht: het verhaal speelt zich voor een belangrijk deel af in het Westland, in *Monster!*

Laat leerlingen ervoor zorgen dat de afbeelding de gehele dia beslaat. Daarbij moeten ze er rekening mee houden dat de resolutie van de afbeelding hoog genoeg is, zodat er geen korrelig plaatje te zien is. Het spreekt vanzelf dat de tijdsbalk altijd zichtbaar op de voorgrond dient te staan.

Sommige leerlingen hebben over bepaalde aspecten veel informatie opgezocht en hebben de neiging om al deze gegevens te delen in twintig seconden. Het gevolg is dat het spreektempo toeneemt, wat in veel gevallen ten koste gaat van de verstaanbaarheid. Daarom is het beter om – iets – minder te vertellen dan iets te veel. Als vuistregel zouden leerlingen kunnen aanhouden dat een dia tijdens het oefenen thuis hooguit vijftwintig seconden duurt. Door de lichte spanning tijdens de presentatie ligt de spreeknelheid in de klas hoger dan bij de voorbereiding.

De titels die in het format van de PowerPoint zijn gegeven, komen goed van pas bij het maken van de Pecha Kucha – er wordt geen enkel aspect overgeslagen. Toch zou ik een volgende keer de leerlingen de opdracht geven deze titels weg te halen. Nu begonnen sommige leerlingen elke dia stevast met het noemen van de titel

van de dia: ‘Personages. De personages in dit boek zijn ...’ De afbeelding op zichzelf moet voldoende aanknopingspunten bevatten om twintig seconden te praten.

Tot besluit

De Pecha Kucha is uitstekend in te zetten in het literatuuronderwijs. Door deze vorm worden de domeinen literatuur en mondelinge taalvaardigheid met elkaar gecombineerd. Voor literatuur leren leerlingen kort en bondig de aspecten van een roman te formuleren en te presenteren, voor spreekvaardigheid om zonder gebruikmaking van spreekkaartjes of compleet uitgeschreven voordrachten een presentatie te houden, die bovendien nooit te lang of te kort is. De Pecha Kucha gaat de verschriftelijking van literatuuronderwijs tegen en is daarnaast een aantrekkelijke manier van boekpromotie. Pecha Kucha's sluiten door het sterk visuele aspect meer aan bij de belevingswereld van jongeren dan traditionele boekbesprekingen, al blijft het uiteindelijke doel dat ze aangezet worden tot het lezen van een boek. ■

Docenten die de lege PowerPointpresentatie en de gebruikte rubric willen ontvangen, kunnen een e-mail sturen naar <r.de.bonth@hotmail.com>.

NOTEN

1. Pecha Kucha-avonden vinden overal in het land plaats. Zie voor nadere gegevens hieromtrent de website van de stichting PechaKucha Nederland (<www.pechakucha.nl>). Praktische tips en voorbeelden zijn te vinden op <http://thefloorisyour.be/pechakucha> en <http://mwortel1.wordpress.com/hoe>.
2. Met de zoektermen ‘Timer’ en ‘PWP’ zijn op internet diverse instructiefilmpjes te vinden voor het maken van tijdbalken. Bij het maken van de tijdsbalk heb ik gebruikgemaakt van het volgende Engelstalige YouTube-filmje: <www.youtube.com/watch?v=4t9NrEbmFmI>. Er zijn ook timers (te vervaardigen) waarbij seconden worden afgeteld; hiervoor is niet gekozen omdat dit voor sommige leerlingen te confronterend zal zijn.

LITERATUUR

- Koek, M. (2010). De literaire mindmap als alternatief voor het leesdossier. *Het Schoolvak Nederlands: Conferentiebundel* 24, 60–63.
- Tigchelaar, T. (2007). De pitch: Een korte spreekbeurt met een sterk argumentatief karakter. *Levende Talen Magazine*, 94(5), 11–13.
- Wiel, B. van der. (2007). Het schriftelijke overheerst nu te veel: Interview met T. Janssen. In H. Goosen (Red.), *Forum of arena: Opvattingen over literatuuronderwijs – Een stand van zaken in 2007* (VON-Cahier 1). Geraadpleegd op <http://taaluniversum.org/inhoud/von-cahier-1>

Tweetalig opgevoede kinderen overtreffen eentaligen in de klas

Kinderen die twee talen spreken overtreffen hun leeftijdsgenoten in de klas die maar één taal beheersen. Dat komt omdat ze storende geluiden beter kunnen filteren.

Tweetalig opgevoede leerlingen ontwikkelen een intensere beleving voor woorden, zelfs wanneer er gebabbel op de achtergrond in de klas is. Daardoor kunnen ze zich beter focussen tijdens oefeningen. Dat blijkt uit een studie onder leiding van wetenschappers van de Anglia Ruskin University.

Tijdens onderzoek werd ontdekt dat eentalige leerlingen van negen achterop raakten bij leestesten. Bovendien zorgde geluid voor een negatieve invloed op hun vermogen om zich te concentreren en moeilijkere zinnen te begrijpen. *Metro*

Amerikaanse presidentiële toespraken worden steeds eenvoudiger

Een onderzoek van de nieuws- en opiniewebsite Vocativ.com naar de begrijpelijkheid van zo'n zeshonderd Amerikaanse presidentiële toespraken, van Washington tot Obama, laat zien dat die gemiddeld genomen veel eenvoudiger zijn geworden. In het onderzoek werd vooral gelet op de tekst-, zins- en woordlengte.

Verbazingswekkend zijn de bevindingen overigens niet: speeches werden aanvankelijk geschreven voor mensen met een gedegen opleiding, maar door de jaren heen moesten ze een steeds breder publiek aanspreken. Je zou in dit verband kunnen spreken van democratisering, aldus Jeff Schesol, geschiedkundige en voormalig speechschrijver voor president Clinton. *Onze Taal*

Leeromgeving van invloed op motivatie

Voor leerlingen in het voortgezet onderwijs is de leeromgeving van invloed op de motivatie voor school. Interacties tussen docent en leerling die ondersteunend zijn aan de autonomie, competentie en betrokkenheid van de leerlingen, hebben een positief effect op hun motivatie. Dit concludeert Kim Stroet in haar onderzoek waarop zij onlangs is gepromoveerd aan de Rijksuniversiteit Groningen.

Motivatie is een voorwaarde voor succes. Leerlingen die zelf het nut van hun schoolwerk inzien of hun schoolwerk leuk vinden, doen hun best om goede prestaties te behalen en slagen daar vaak ook in. Maar na de overstap naar het voortgezet onderwijs daalt bij veel leerlingen de motivatie voor school. De leeromgeving is daarbij een bepalende factor, blijkt uit Stroets proefschrift. De kennis uit dit onderzoek kan uiteindelijk door scholen gebruikt gaan worden om dalende in de motivatie tegen te gaan.

Behalve ondersteuning van de autonomie, competentie en betrokkenheid van leerlingen, is het voor hun motivatie ook van belang dat docenten consequent zijn, zowel in hun eigen handelen als met het hele team. Wanneer verschillende docenten elementen van verschillende onderwijsbenaderingen hanteren – bijvoorbeeld op scholen die traditionelere en nieuwere opvattingen combineren –, kan dat voor de leerlingen verwarrend zijn en hun motivatie verlagen.

Verder is er een verschil in motivatie bij leerlingen op verschillende schooltypes (zonder dat het schooltype zelf bepalend is); variërend van meer ‘traditioneel’, docent-gestuurd, tot meer innovatief en leerling-gestuurd. Het schooltype hangt daarnaast ook samen met de mogelijkheden van docenten. Zo hebben docenten in prototypisch traditionele scholen weinig mogelijkheden voor gedifferentieerde instructie, wat juist een belangrijke manier is om het competentiegevoel van leerlingen te ondersteunen. Daarom zijn volgens Stroet niet alleen interventies nodig gericht op individuele docenten, maar ook interventies die ingrijpen op het niveau van de school. Alleen dan is het mogelijk langdurige effecten op de motivatie van leerlingen te waarborgen.

Bijzonder aan het onderzoek is dat Stroet een longitudinale studie uitvoerde waarbij zij onderzocht wat er werkelijk in klassen gebeurt (in plaats van, bijvoorbeeld, hoe leerlingen percipiëren wat er gebeurt). Zij keek daarbij naar de ontwikkeling van de vakspecifieke motivatie onder brugklassers voor de vakken wiskunde en Nederlands, en de rol die de leeromgeving daarbij speelt. Tien scholen deden mee met ieder twee eerste klassen. Behalve de leerlingen zijn ook de docenten Nederlands en wiskunde betrokken bij het onderzoek. *NRO*

